

SPOLEČNOST A RODINA

SPOLEČNOST

* přechod k ***usedlému životu*** – dělba práce a sociální stratifikace

⇒ modelem struktura rodinných vztahů

⇒ rovnost, nadřazenost nebo podřízenost – ***příbuzenská terminologie***

vrstvy svobodného obyvatelstva

a) ***z hlediska právního***

⇒ **Chammurapiho zákoník**: plnoprávní a svobodní lidé (***awīlum***), závislí (***muškēnum***), otroci (***wardum***)

⇒ **Asýrie**: svobodný a plnoprávný člověk (***awīlu/amēlu***), svobodný neplnoprávný (***aššurāiu***, Asyřan), otrok (***wardu/ardu***)

b) ***z hlediska sociálně-ekonomického***

⇒ u ***svobodného obyvatelstva*** není možné přesně určit

⇒ jiné chápání „***svobody***“

⇒ označení ***pán-otrok*** často pouze vztah sociální podřízenosti nebo nadřazenosti

SPOLEČNOST

vrstvy svobodného obyvatelstva

b) *z hlediska sociálně-ekonomického*

* **nejvýše** – členové královské rodiny, nejvyšší královští úředníci a dvořané

* **zbytek společnosti** dále rozvrstven – je těžké přesně vymezit jednotlivé kategorie

⇒ **střední vrstva** – snad nižší úředníci, zámožní obchodníci, řemeslníci a majitelé pozemků, lidé pracující v chrámech nebo v paláci

⇒ **nejníže** – drobní zemědělci a nájemci půdy (*ḥupšu*, *ṣāb ḥupši*), nekvalifikovaní deportovaní

* společnost „**kooperativní**“ – fixace sociálních rolí a **malá sociální mobilita**

RODINA

- * **funkce**: ekonomická, biologická, sociální a náboženská
- * **prameny**: texty soukromého charakteru, administrativní texty a zákoníky

typy

- * **kmeny** – u kočovné populace, původ odvozen od dávného předka
- * **„velká rodina“** klanového charakteru někdy doložena také u usedlého obyvatelstva – několik nukleárních rodin, které kolektivně vlastnily půdu
 - ⇒ staroakkadské období – **Man-ištūšuv** obelisk
 - ⇒ novobabylónské období – funkcí bylo zabránit drobení pozemkového vlastnictví
- * **nukleární rodina** – převažující model u usedlého obyvatelstva
 - ⇒ patriarchální, patrilineární, většinou patrilokální, většinou monogamní

RODINA

sňatek

- * v souladu s předpisy **manželského práva** (doklady až od konce 3. tis. př. n. l.)
- * žádné záznamy o spojení svatby s náboženskými úkony
- * uzavírán výhradně v zájmu obou rodin
- * **Chammurapiho zákony**: ženich přinesl otci nevěsty dary – **obvěnění** (*terḫatum*)
 - ⇒ ženich musel uzavřít před svědky **svatební smlouvu** (*riksu*) a připravit **svatební hostinu**
 - ⇒ ženich také přinášel **zásnubní dary** (*biblu*)
 - ⇒ **věno** (*šeriktum*) – přinášeno manželkou
 - ⇒ **manželský dar** (*nudunnu*) – darován manželem
 - ⇒ **nevěsta** zpravidla odcházela do **domu** svého manžela
 - ⇒ **cizoložství** nevěsty po svatbě bylo trestáno
 - ⇒ manželství - většinou **monogamní a trvalé**
 - ⇒ v případě **neplodnosti** či nemoci ženy – **druhá žena**
 - ⇒ **Urukagina z Lagaše** (24. st. př. n. l.) – zákaz dvojmužství

RODINA

narození potomků

⇒ jedním z hlavních důvodů sňatku – především narození **synů**

⇒ porod **zdravého dítěte** – považován za požehnání bohů

⇒ těhotenství rodičky sledoval i **kněz zaříkávač** – odvracel působení zlých démonů (zejména **Lamaštu**)

⇒ **porodní bába** – praktické dovednosti, zaklínání „pro ženy v bolestech“

⇒ k **uspíšení porodů** – bylinné nápoje s alkoholem, masáže břicha

⇒ **porodnost** i **úmrtnost** zřejmě vysoké

RODINA

adopce

- * *běžnou praxí* – význam *hospodářský*

- * adoptování především *nalezenci* nebo děti z početných rodin rodin

- ⇒ adopce za účelem *pozdějšího sňatku*

- ⇒ případy, kdy staří a bezdětní manželé adoptovali svého *otroka*, aby se o ně ve stáří staral

- ⇒ v *Asýrii* i v *Babylónii* v 1. tis. př. n. l. poměrně časté tzv. „*vojenské*“ a „*úřednické*“ adopce – obcházely zákaz zcizování půdy

- ⇒ *řemeslnické adopce* - vyučení řemeslu

- * rozdíl mezi adoptí dítěte *neznámých rodičů* (nelze zpochybnit) a adoptí *dítěte známého původu*

- * adoptující mohl adopti *zrušit*, musel ale adoptovanému vyplatit *odbytné*

RODINA

dědictví

- * vývoj dědického práva byl složitý a rozporuplný
- * ***nepominutelní dědicové*** – vlastní a adoptivní děti
 - ⇒ přednost ***synové***
- * otcovská pozůstalost a věno matky se dědí ***rovným dílem***
- * ***vydědění*** – možné jen se souhlasem soudu po opakovaném provinění
- * výsadní postavení – ***dcery***, které vstoupily do ***chrámové služby***
- * ***vdova*** – dědický nárok na pozůstalost svého manžela, pokud během jeho života neopustila jeho domácnost
- * ***bezdětné manželství*** - při smrti ženy se vracelo věno její rodině, při smrti manžela se vracelo obvěnění rodině tchána

RODINA

rozvod a vdovství

- * pro muže *snadný*, ale ženě, která se ničím neprovinila, muselo být vyplaceno *odstupné* a vráceno *věno*
- * v některých oblastech *levirát* – vdova se musela provdat za bratra, otce nebo synovce zemřelého manžela

hospodářská funkce

- * práce *na poli* nebo v *řemeslnické dílně* především rodinní příslušníci
- ⇒ rodina byla zpravidla *hospodářsky soběstačná*

OTROCI

- * **Přední východ** – nikdy se *nestali hlavní pracovní silou* ani v zemědělství a ani v řemeslech
- * **Mezopotámie** – *málo otroků*, většinou v *domácnostech*
- * *důležitý původ*
 - ⇒ *otrok-domorodec* – nejlepší postavení
- * útěky otroků zřejmě nebyly příliš časté
- * *adopce otroka*
- * *dlužní otroctví*

KONEC